

Javaslatok az Ukrajnából menekülő gyerekek társadalmi és oktatási befogadásának támogatására

"Soha nem tudjuk, hogy mi történik az emberrel. Ezt nem is tudhatjuk. De tervezhetünk." (O., külföldi iskolás)

Kereken egy éve zajlik Ukrajnában az a borzalmas háború, ami elől menekülve emberek százezrei érkeztek Magyarországra, köztük nagyon sok gyerek. Hazánkban jelenleg több, mint 30.000 ember, köztük több, mint 6.000 gyerek él menedékesként. Nagyobb részük iskolába jár, de még mindig sokan vannak, akik tankötelezettségük és a tanuláshoz való joguk ellenére sem férnek hozzá az oktatási rendszerhez. **Az Ukrajnából menekülő gyerekek legfőbb érdeke a helyi (így a magyar) oktatási rendszerbe való mihamarabbi, teljes bekapcsolódás.** A magyar államnak jogi, a magyar társadalom tagjainak pedig morális kötelessége biztosítani a gyerekek számára az oktatási, és ezzel együtt a társadalmi integráció lehetőségét.

A menekülő családok számára sokszor küzdelmes folyamat, hogy az átélt traumák, a nehéz élethelyzet, a bizonytalanság és a hazatérés reményének érzéseivel telve boldoguljanak új otthonukban. **A menekült gyerekek számára az iskola olyan biztonságos közeg, mely rendszert ad a mindennapjaiknak.** Támogató iskolai közegben lehetőségük van a fejlődésre, képességeik kibontakoztatására, új nyelvet sajátíthatnak el, és a folyamatos iskolába járás teremt meg a későbbi továbbtanulás lehetőségét is. Sok gyerek esetében az iskola a legfőbb (vagy egyetlen) terepe a kapcsolódásnak, a megtartó kortárs kapcsolatok kialakításának, az értékek, normák és kulturális minták elsajátításának.

A menekült gyerekek oktatási rendszerbe való integrációja nem csak a gyerekek érdeke. **A sikeres integrációs folyamatból közvetlenül profitál a gyermek családja, valamint az iskolai és a helyi közösség – így közvetve az egész társadalom is.**

A gyerekek iskolába járása a szülő, a család számára is pozitív hatású: keretet ad a család mindennapjainak is. A lelki egészség és a családi működés szempontjából nagyon sokat jelent, ha az életritmus és a gyerek fejlődése az otthon megszokotthoz hasonlóan zajlik tovább. A gyerekek iskolai jelenléte azt is lehetővé teszi, hogy a szülők dolgozzanak. Az iskolai jelenléten keresztül a menekült szülők kapcsolódhatnak szülőtársaikhoz, új kapcsolatokra tesznek szert egymással és a befogadó társadalom tagjaival egyaránt.

A külföldi gyerekek jelenléte pozitív hatással van az iskolai közösség minden tagjára. A multikulturális iskolai közeg felkészíti a globális munkaerőpiacon való boldogulásra a magyar és a külföldi gyerekeket egyaránt. A külföldi gyerekekkel való kommunikáció segíti a helyi gyerekek nyelvi kompetenciájának fejlődését. Interkulturális kompetenciáik fejlődnek, rugalmasságuk, empátiájuk erősödik. Nem utolsó sorban pedig az új gyerekek érkezése stabilizálja az iskola- és osztályközösséget ott, ahol az alacsony tanulólétszám nehezíti meg az iskolák fenntartását és működtetését.

A gyerekek sikeres iskolai beilleszkedése a helyi közösség érdeke is. Ha a gyerekek, szülők, családok megtalálják a helyüket az iskolában, akkor a kulturális sokszínűség mellett hasonló szocializációs minták alakulnak ki, így kevesebb lesz a súrlódás a külföldiek és a helyiek között. A befogadó közösségekben a szolidaritás kerül előtérbe. Ha a gyerekek megtalálják a helyüket, nem kallódnak, nem alakul ki anómia. Mindez erősíti a civil szerepvállalás, önszerveződés aktívabbá válását is.

A menekült gyerekek sikeres iskolai boldogulásának kulcsa, hogy az oktatási rendszer minden szintjén (állami, intézményi és személyes) egyaránt adottak legyenek a feltételek. Különösen nagy az állam felelőssége, hiszen az oktatásirányítás, szakpolitika és finanszírozás alapvetően határozza meg az oktatási integráció lehetőségeit.

Egységes, a teljes közoktatást magába foglaló integrációs szakpolitika megalkotására van szükség, mely kiterjed a jogszabályok, az oktatásirányítás, a módszertan és eszközrendszer, és a finanszírozás területeire. Fontos a pedagógusok migráns-specifikus képzése, az interkulturális pedagógia megjelenése mind az alapképzésben mind a továbbképzésben. Biztosítani kell a magyar nyelvi fejlesztés kereteit a külföldi tanulók számára. Ahhoz, hogy elegendő szakember álljon rendelkezésre az iskolákban, a magyar mint idegen nyelv tanári képzést szélesebb körben kell elérhetővé tenni. Támogatni kell az intézmények közötti tudásmegosztást és tapasztalatcserét az ehhez szükséges fórumok működtetésével.

Az iskoláknak aktív szerepet kell vállalniuk a beiskolázás ösztönzése terén, és befogadó iskolai közeget kell teremtenie a külföldi családok számára (például többnyelvű dokumentumok, tájékoztatók elkészítésével a kezdeti nehézségek áthidalása érdekében; az iskolai közösség felkészítésével; interkulturális és közösségi programok szervezésével). Szükség van egységes, pedagógiaileg megalapozott gyakorlat kialakítására intézményi szinten is (például az osztályba sorolás, differenciált követelmények és értékelés gyakorlatának kimunkálására), aminek része a pedagógusok támogatása, a feladatok méltányos elosztása a pedagógusok között. Szükség van a gyerekek számára az egyéni szükségleteknek megfelelő fejlődés biztosítására, nem csupán az alapfokú oktatásban, de a középiskolákban, a szakképzés területén is (például a nem magyar anyanyelvi háttér, és az eltérő iskolarendszerben szerzett korábbi tapasztalatok figyelembevételével a képzés, és a vizsgakövetelmények terén). Fontos a külföldi gyerekek korai megerősítése azokban a tantárgyakban, amelyekben magyar nyelvtudás hiányában is tudnak teljesíteni (például angol, készségtárgyak), mert a sikerélmény biztosítása fontos megtartó és motiváló erő. Különös figyelmet kell fordítani a külföldi szülőkkel való kapcsolattartásra, és a magyar szülőkhöz hasonló aktív bevonásukra.

Az identitás, anyanyelv, kultúra megőrzése szempontjából támogatni kell az anyanyelvi fejlődésre, ukrán tanulmányok folytatására való lehetőséget (pl. tanoda jellegű kezdeményezések, nem-formális oktatás, stb.).

Nem csak az alapfokú oktatásban résztvevő gyerekek oktatási integrációja fontos. **Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a 14–18 éves korú gyerekek hozzáférjenek a képességeikhez, szükségleteikhez és céljaikhoz illeszkedő középfokú oktatáshoz, hogy ne veszítsük el ezt a generációt.**

Az iskolán kívüli támogató rendszer szerepe nagyon jelentős a külföldi gyerekek sikeres befogadásában. Ideális esetben együttműködve, egymás munkáját támogatva dolgoznak együtt állami, önkormányzati, civil vagy egyházi szereplők a gyerekek személyes támogatásában. **Fontos, hogy ezek a**

szereplők aktív, partneri viszonyt alakítsanak ki az iskolákkal, a családokkal és egymással, és minden szereplő célja egységesen a beiskolázás és az iskolai beilleszkedés segítése legyen. A külföldi gyerekek számára hozzáférést kell biztosítani minden elérhető szolgáltatáshoz az ehhez megfelelő információk és nyelvi akadálymentesítés biztosításával.

A külföldi gyerekek segítéséért és támogatásáért az oktatási rendszer minden szereplője személyesen is tehet. Fontos tudatosítanunk, hogy az integráció kétirányú folyamat, melyben a külföldiek mellett a befogadó társadalom tagjai részéről is szükséges a nyitottság, az empátia, a rugalmasság, az alkalmazkodás a változásokhoz, a segítő attitűd, a megértésre való törekvés és a türelem.

A Menedék Egyesület 27 éve dolgozik a hazánkba érkező külföldiek társadalmi integrációjának támogatásán egyéni segítségnyújtással, közösségi programok szervezésével, kutatási programok megvalósításával és szakpolitikai ajánlások kidolgozásával. A háború kezdete óta közel 200 Ukrajnából menekült gyerek iskolai beiratkozását segítettük, beilleszkedésüket pedig egyéni támogatással, közösségi programok szervezésével, a befogadó iskolai közösség számára tartott foglalkozásokkal, pedagógusok képzésével és pedagógus fórumok működtetésével, valamint jelen ajánlás megfogalmazásával támogatjuk.

“Ha belép egy épületbe, és ott rámosolyog a portás néni, és megmondja, hogy Judit néni vagyok, vagy Ica néni vagyok, és Isten hozott. Csak ennyit kell mondani, mindenki megérti. Hogyha jönnek tovább, és meglátják a falon a rengeteg külföldi gyereket itt a világtérképen, hogy nem vagyok egyedül, mert már itt ennyien vannak, itt van egy bejárat út.” (E., intézményvezető)